

CONTRIBUȚIA ORGANIZAȚIEI BUCUREȘTI A P.C.R. LA LUPȚA PENTRU LIBERTĂȚI DEMOCRATICE IMPOTRIVA PERICOLULUI FASCIST (1934—1938)

de PETRE DACHE

Bucureștii anilor care au urmat crizei economice și luptelor revoluționare ale muncitorimii de la începutul anului 1933 reflectă, în mod elocvent, complexitatea vieții economice și social-politice a României, cu contradicțiile inerente unei societăți bazate pe exploatare și inegalitate socială, cu intense și multiple manifestări pentru democrație, împotriva fascismului.

Bogatul material documentar referitor la tema abordată, caracterul și amploarea acțiunilor desfășurate pe frontul luptei pentru unitate, libertate și independență națională, indică Bucureștii drept important centru înspre care gravitau forțele revoluționare democratice, loc unde s-au plămădit idei generoase, s-a călit voința, a prins contur și s-a afirmat un puternic sentiment al solidarității și unității.

Pornind de la analiza forțelor social-politice, de la rolul Capitalei în viața țării, invocând tradițiile revoluționare ale maselor bucureștene în lupta pentru progres, pentru drepturi și libertăți democratice, C.C. al P.C.R. a acordat o mai mare atenție Bucureștilor, organizațiilor revoluționare-democratice care activau aici.

Importanța pe care conducerea P.C.R. a acordat-o Bucureștilor — principal centru comunist al României — rezultă și din hotărîrea plenarei din iulie 1933, care conferea organizației din București rolul de organizație regională¹.

Cu toate că nu au fost total eliminate unele practici ale sectarismului, iar anumite indicații ale Cominternului nu aveau o deplină consonanță cu realitățile locale, activitatea în ansamblu a organizației din București — comparativ cu anii anteriori perioadei ce ne preocupă — a fost incontestabil superioară în toate compartimentele. Această apreciere o întîlnim formulată expres în multe documente.

Astfel se precizează că rolul și influența politică a P.C.R. este mult mai mare decît arată cifrele, dovadă în acest sens fiind „evenimentele din februarie (1933 — n.n.) din București, cînd luptele mari, în care au luat parte mii de muncitori bucureșteni, au fost conduse de către partid”². În articolul *Situația organizației partidului comunist din București și sarcinile imediate*, publicat în „Buletinul C.C. al P.C.R.” din iunie 1935, se arată că în perioada octombrie 1934—iunie 1935 organizația Capitalei a obținut „o serie de succese însemnate, atît în ceea ce privește organizarea și conducerea luptei maselor, cît și consolidarea ei organizatorică și mărirea ei”³.

În structura organizatorică a P.C.R. în Capitală întîlnim organizația locală, organizațiile de sectoare și celulele, care în București erau de 3 feluri : celula de uzină, celula combinată (membri din întreprinderi și din afară), celula de cartier.

¹ „Buletinul C.C. al P.C.R.”, an. IV, nr. 16—17, ianuarie-martie, 1934.

² Arhiva C.C. al P.C.R., Colecția 7, dos. 263.

³ „Buletinul C.C. al P.C.R.”, an. V, nr. 21, din iunie 1935.

Prin intermediul mijloacelor folosite și al metodelor aplicate organizația din București, împreună cu toate organizațiile P.C.R., și-a adus o contribuție meritorie la lupta pentru demascarea organizațiilor fasciste, a limitării drepturilor democratice, pentru apărarea suveranității și independenței patriei. Numeroase ziare legale și ilegale tipărite, imprimarea unui număr impresionant de manifeste, scrierea de lozinci atât în interiorul, cât și în exteriorul unor clădiri, arborarea de steaguri roșii, purtarea de pancarte cu lozinci la manifestațiile ce aveau loc, difuzarea unor cărți poștale ilustrate și a unor timbre cu conținut revoluționar, toate acestea vorbesc de lărgirea activității de propagandă a P.C.R., de multitudinea căilor prin care partidul se adresa maselor, comunica cu acestea, le făcea cunoscut programul și ideologia sa, le chema la luptă.

Intr-o rezoluție a C.C. al P.C.R. referitoare la presă se exprimă „Adinca convingere că organizația fruntașă bucureșteană, care sub conducerea C.C. a jucat un rol atât de mare în zilele eroice din februarie, și care în ultimele luni și-a lărgit în mod însemnat rindurile și-a întărit rolul conducător al P.C.R. din România în mișcarea muncitorească, va putea să se achite de această sarcină”⁴.

În presa P.C.R. sau în cea influențată de partid întâlnim numeroase articole care militau pentru democrație, independență națională, pace și împotriva fascismului. Relevând pericolul pe care îl prezenta fascismul, presa P.C.R., a organizațiilor revoluționare și democratice inițiate și conduse de partid combătea în același timp ideologia reacționară, retrogradă și mistică a acestora, precum și propăvăduitorii ei, în primul rând „Garda de fier”.

În București, ca și în restul țării, lupta pentru menținerea libertăților democratice, împotriva organizațiilor de extremă dreaptă, atragerea pe o platformă comună de luptă a tuturor forțelor democratice, antifasciste, nu era ușoară. Dar abnegația, spiritul de sacrificiu, devotamentul pentru cauza celor mulți au găsit veșnici luptători nu numai în rindul comuniștilor, ci și în rindul altor categorii de oameni ai muncii educați în spiritul solidarității și unității de clasă.

Străduindu-se să îndeplinească indicațiile conducerii P.C.R. în ceea ce privește realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru menținerea și cîștigarea de noi libertăți democratice, împotriva fascismului, comuniștii din București, sprijiniți de mulți din socialiști, social-democrați, de numeroase elemente progresiste călăuzite de imperativul unității, au inițiat numeroase acțiuni.

„Convingerea noastră este — scria «Steagul Roșu» — că acțiunea comună muncitorească, frontul unic proletar trebuie înfăptuit în ciuda oricărui obstacol. De aceea lucrul care ne preocupă mai mult ca orice trebuie să fie nu ceea ce ne desparte, ci ceea ce ne poate apropia de organizațiile P.S.D.”⁵. În articolul „Unitatea, imperativul momentului”, dr. L. Ghelerter arată că „Unitatea proletariană este și rămîne comandamentul vremii, parola permanentă a proletariatului”⁶.

La 28 februarie 1936, la întrunirea organizației P.S.D. a capitalei Lotar Rădăceanu, secretar general al P.S.D. — referindu-se la necesitatea luptei unite a tuturor forțelor democratice, antifasciste — arată că „Partidul Social Democrat are datoria de a-și revizui tactica în sensul de a adera la formula frontului popular cu toate grupările democratice, chiar și cu partidul comunist”⁷.

În afara propunerilor C.C. al P.C.R. adresate muncitorimii organizate și neorganizate, eit și conducerii P.S.D. și P.S.U., organizația din București a P.C.R. a înaintat propuneri proprii, a militat pentru încheierea unor acorduri de colaborare cu partidele amintite, care

⁴ Ibidem, an. IV, nr. 18—19 din 1934.

⁵ „Steagul Roșu”, an. VIII, nr. 2, din aprilie 1936.

⁶ „Proletarul”, an. VII, nr. 7, din 1936.

⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., Colecția 50, dosar nr. 60/f. 9.

și-au găsit expresia în acțiuni de o mare semnificație politică desfășurate sub steagul frontului unic. Întărirea organizației București a P.C.R., a organizațiilor de sectoare, a celulelor din fabrici sau cartiere a determinat în Capitală afirmarea unui spirit revoluționar viu, a unui contact mai strâns cu masele, eliminarea practicilor sectarist-stângiste în aprecierea celorlalte partide și grupări muncitorești sau în atitudinea față de alte categorii sociale neproletare.

Intensificarea luptei maselor populare bucureștene, alături de forțele progresiste din întreaga țară, își are izvorul în adâncile nemulțumiri la a căror acumulare au contribuit toate împrejurările vieții social-politice: exploatarea capitalistă, arbitrarul și corupția administrației, nerespectarea legislației, fiscalitatea excesivă, tendința vădită de limitare a drepturilor și libertăților democratice.

Numeroase sînt întrunirile, mitingurile, grevele și alte acțiuni prin care oamenii muncii din capitală și-au cerut dreptul la existență, împotriva regimului de exploatare și asuprire. Specificul luptei forțelor democratice dusă în capitală în acei ani este determinat nu numai de folosirea unor noi forme de luptă, ci și de caracterul ei mai organizat, bazat pe un program de acțiune minuțios elaborat.

În București s-a desfășurat o vie agitație, s-au întreprins numeroase acțiuni în 1934 pentru casarea sentinței în procesul cefeștiștilor și petroliștilor; de asemenea masele bucureștene și-au exprimat solidariatea cu luptătorii patrioți, antifasciști, implicați în procesele politice judecate la București, Cluj, Craiova, Brașov, Constanța, Iași, Galați etc. Referindu-se la acțiunile întreprinse, „Buletinul Ajutorului Roșu” făcea precizarea că „Organizația din București a știut să mobilizeze mii de muncitori prin proteste iscalite, acțiuni, greve demonstrative, întruniri zburătoare, difuzarea de manifeste etc.”⁸.

Același organ de presă arăta că „în campania pentru regimul închisorilor de asemenea Secțiunea București a luat inițiativa stringerii iscăliturilor de protest și trimiterea delegațiilor din fabrici la ziare”⁹.

Ample manifestații pentru drepturi și libertăți, pentru pace, împotriva fascismului, au fost desfășurate prin intermediul organizațiilor legale de masă inițiate, conduse sau influențate de P.C.R. Un puternic ecou în rîndul opiniei publice au avut acțiunile desfășurate sub egida Comitetelor cetățenești, a Blocului pentru apărarea libertăților democratice. Seria marilor întruniri organizate de comitetele cetățenești a început la 18 septembrie 1935 și a continuat pînă în toamna anului următor. Aceste întruniri au căpătat un pronunțat caracter antifascist, de luptă pentru front popular.

Participarea largă a forțelor democratice, antifasciste la întrunirile și demonstrațiile din anii 1936—1937 se integra în planul preconizat de P.C.R. de atragere și conlucrare a tuturor forțelor politice, patriotice, antifasciste pe o platformă comună a frontului popular. După cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea făcută cu ocazia celei de a 45-a aniversări a P.C.R., „Comuniștii iau parte la întrunirile și demonstrațiile organizate în anii 1936—1937 de partidele național-țărănesc și radical-țărănesc, imprimîndu-le combativitate, influențînd transformarea lor în manifestări antifasciste sub lozincă frontului popular”¹⁰. Despre modul în care comuniștii, organizația din București a P.C.R., au știut să folosească marile întruniri și demonstrații organizate de național-țărănești în vara anului 1936 ne stau mărturie numeroase documente. Referindu-se la întrunirea din 25 decembrie în articolul „Spre înfăptuirea frontului popular”, „Steagul Roșu” aprecia participarea membrilor altor partide și organizații revoluționar-democratice alături de cele națio-

⁸ „Buletin al C.C. al Ajutorului Roșu din România”, martie 1935.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desvîrșirii construcției socialiste*, Edit. Politică, București, 1968, p. 370.

nal-tărănești, care sprijineau pe Dem. I. Dobrescu — fostul primar al capitalei —, ca un prilej de întărire a legăturilor „cu aripa stîngă a P.N.Ț., care se conturează”.

La marea întrunire din 24 mai 1936, organizația P.C.R. a Capitalei „a ținut să se prezinte cu grupuri compacte, pancarte și lozinci proprii”¹². Pe toată durata desfășurării manifestației participanții au scandat lozinci pentru pace, contra fascismului, pentru F.P.A.

Dar ceea ce la 24 mai 1936 era „o repetiție generală”, avea să se amplifice o săptămîină mai tîrziu — la 31 mai 1936 —, cînd s-a desfășurat una din cele mai mari acțiuni politice de masă în perioada interbelică în capitală.

La indicația organizației locale a capitalei, pentru a ridica gradul de combativitate al manifestanților, participanții convocați de comuniști și de celelalte organizații revoluționare de masă s-au intercalat printre rindurile național-tărăniștilor. Ziarul „Universul” arăta în legătură cu aceasta: „Comuniștii s-au introdus în manifestația național-tărăniștilor”¹³, iar un raport al Siguranței preciza că „printre organizațiile de sectoare (național-tărăniște — n. n.) erau intercalate secții de comuniști, care au defilat cu pumnii strînși și cu placarde, scandind lozinci ale partidului comunist”¹⁴.

În scopul pregătirii maselor, atragerii acestora la demonstrație, P.C.R. a elaborat și difuzat un manifest. Cu același prilej și în acelaș scop a difuzat un manifest în organizația din București a P.C.R., intitulat *Către muncitori, țărani, meseriași, funcționari către studenți și liberi profesioniști, către întreaga populație nevoiașă din capitală !* care „chiamă pe național-tărăniști, iunianiști, social-democrați, socialiști, toate partidele democratice, să țină cu orice preț demonstrația de la 31 mai, o *demonstrație comună pentru răsturnarea guvernului, pentru alegeri libere, pentru Front popular antifascist și guvern al frontului popular*. Acesta este drumul de salvare a maselor populare de pericolul fascist”¹⁵.

Nu vom intra în alte detalii privind demonstrația din 31 mai, despre care ziarul „Dimineața” scria că a oferit Bucureștiului „o dimineață înălțătoare, tonică. A asistat la o desfășurare de forță populară, venită ca o mireasmă”; ne vom referi doar la Scrisoarea din 25 iulie 1936 a C.C. al P.C.R. care arată că „de data aceasta am reușit nu numai în capitală, ci pe întreaga țară, dar mai cu seamă în capitală, mobilizînd independent masele sub lozincile noastre, să aducem mase compacte muncitorești și de cetățeni de diferite categorii sociale, dînd demonstrației din capitală un caracter de luptă pronunțat antifascist și pentru F.P.A.”¹⁶.

Agresivitatea organizațiilor fasciste și profasciste cunoaște proporții deosebite în luna iunie 1936, cînd acestea deslănțuie o nouă ofensivă împotriva libertăților cetățenești, a presei democratice și a sediilor acestora.

Și cu acest prilej oamenii muncii din capitală și-au dovedit participarea activă la lupta pentru apărarea democrației împotriva provocărilor fasciste.

Astfel, din inițiativa P.C.R., a celorlalte organizații revoluționar-democratice, s-au constituit echipe de muncitori, studenți, funcționari și alți oameni ai muncii, care în Gara de Nord, Piața Victoriei, Piața Matache Măcelaru, Cișmigiu, în fața Cercului militar și în alte puncte ale orașului au dat o ripostă hotărîtă gărzilor legionare și cuziste.

Același spirit de solidaritate, de acțiune comună pe baza frontului unic s-a manifestat și cu ocazia apărării Casei poporului de atacul bandelor fasciste.

Concomitent cu lupta împotriva fascismului oamenii muncii din capitală, în frunte cu comuniștii, au desfășurat numeroase acțiuni pentru pace, pentru apărarea integrității teritoriale și a independenței naționale, împotriva revizionismului, mai ales începînd cu anul 1936.

¹² Arhiva C.C. al P.C.R., Colecția 50, dosar 254, f. 1.

¹³ „Universul”, din 2 iunie 1936.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., Colecția 7, dos. 254, f. 2.

¹⁵ Arhiva I.S.I.S.P., Cota A XX — 26, inv. 951.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., Colecția 1, dos. 71, fila 6.

Se impune a preciza că manifestațiile pentru pace se împleteau tot mai strins cu lupta contra agitațiilor revizioniste ale cercurilor fasciste, hitleriste-hortyste.

Luind cuvîntul la întrunirea din 17 noiembrie 1936 — întrunire la care au luat cuvîntul comuniști, social-democrați, socialiști — Petre Crăciun spunea : „Noi, muncitorii români, știm una și bună, pămîntul acestei țări a fost apărat și muncit de brațele părinților noștri. E al nostru și-l vom apăra cu prețul singelui nostru”¹⁶.

Lupta pentru apărarea libertăților democratice, contra pericoului fascist, contra forțelor de dreapta, pentru un guvern al forțelor democratice s-a manifestat cu putere și cu ocazia alegerilor comunale din primăvara anului 1937 și a celor parlamentare din decembrie același an. În manifestul lansat de Secțiunea București în preajma alegerilor comunale se preconizează „o listă unică a democrației, primul pas spre alianță statornică a tuturor forțelor democratice în Frontul popular antifascist”¹⁷.

La rîndul său „Steagul roșu” arată că „Porunca momentului de față e o Listă comună cu reprezentanții forțelor democratice, și nu fărâmițarea lor”¹⁸.

La 1 decembrie 1937, cu ocazia împlinirii a 19 ani de la unirea Transilvaniei cu România, eveniment ce a fost evocat prin numeroase adunări, s-a exprimat și cu acest prilej hotărîrea proletariatului bucureștean, a tuturor forțelor democratice de a apăra și unitatea și integritatea statului român prin toate mijloacele.

Semnificația luptei desfășurată în anii analizați a fost clar exprimată de tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Eroica luptă dusă în acei ani de partidul comunist în fruntea clasei muncitoare și a unor largi forțe progresiste sub steagul democrației și independenței țării, atitudinea lucidă a unor grupări politice ale claselor conducătoare au stăvilit pentru un timp ascensiunea spre putere a organizațiilor fasciste și înrobirea țării Germaniei naziste”¹⁹.

Spre cîntea sa organizația București a P.C.R., educată la înalta școală a luptei revoluționare, pătrunsă de un puternic patriotism, a fost la înălțimea cerințelor majore ale momentului, reprezentînd o verigă importantă în angrenajul luptei pentru pace, democrație, independență națională.

LA CONTRIBUTION DE L'ORGANISATION DE BUCAREST DU P.C.R. À LA LUTTE POUR DES LIBERTES DEMOCRATIQUES, CONTRE LE PÉRIL FASCISTE (1934—1938)

R é s u m é

Commençant par l'analyse des forces socio-politiques et du rôle de la capitale dans la vie du pays, invoquant les traditions révolutionnaires des masses populaires bucarestotes, la communication relève le rôle joué par l'organisation de Bucarest du P.C.R. dans la lutte pour les droits et les libertés, contre le fascisme et pour l'indépendance nationale, dans les années 1934—1938.

¹⁶ „Dimineața”, din 18 noiembrie 1936.

¹⁷ Arhiva I.S.I.S.P., Cota XXI — 4 inv. 979.

¹⁸ „Steagul roșu”, an. IX, nr. 12, fila 1937.

¹⁹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul dezvoltării construcției socialiste*, vol. I, Editura Politică, București, 1966, fila 371.

Les moyens de propagande à l'aide desquels l'organisation bucarestoise du P.C.R. influença l'opinion publique, les actions entreprises, les grands meetings et démonstrations antifascistes des années 1935—1937 qui ont entraîné des dizaines de milliers d'hommes constituent un éloquent témoignage concernant l'apport de Bucarest à la lutte antifasciste. En même temps ont eu lieu, à l'initiative des communistes, des autres partis ouvriers et organisations révolutionnaires, de nombreuses manifestations pour la paix, pour la défense de l'indépendance nationale et de l'intégrité territoriale, contre le révisionnisme, manifestations déroulées sous le drapeau de l'unité d'action des forces démocratiques.

En guise de conclusion on montre que l'organisation de Bucarest du P.C.R., formée à la haute école de la lutte révolutionnaire, imprégnée d'un fort patriotisme a été à l'auteur des exigences majeures de la lutte pour la paix, la démocratie et l'indépendance nationale.